

A 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendeletben foglaltak alapján

Javaslat a
„ Nagydorogi Református Egyházközség
úrasztali tárgyainak''

Tolna Vármegyei Értéktárba történő felvételéhez

Surányi Réti Katalin

Surányi Réti Katalin
lelkipásztor

Készítette:

Csapai János
Csapai János
múzeológus

Jaksa János
Jaksa János
presbiter

Nagydorog, 2023. január

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Nagydorogi Református Egyházközség 7044 Nagydorog, Kossuth Lajos utca 66.

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Jaksa János

Levelezési cím: 7044 Nagydorog, Damjanich utca 19.

Telefonszám: +3630/4455322

E-mail cím: jaksa.janos.20@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Úrasztali tárgyak (klenódiumok)

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:³:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

a szakterületi besorolás indokolása:

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

igen
amely nemzetiség:⁴

nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

7044 Nagydorog, Kossuth Lajos utca 66.

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☐ Nagydorog	☒ tájegységi	☐ ágazati

amely értéktár neve: Tolna Vármegye Értéktára

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

A keresztség a történelmi Krisztus hívő egyházakban most már kölcsönösen elfogadott, a református egyházban tiszta víz által való meghintéssel történik általában kisgyermekkorban, (**Lásd 1. számú melléklet**). Később, ha felnőtt korban történik, akkor össze van kötve a konfirmációval.

Ami az úrvacsoraosztást illeti, a református egyházban úgynevezett két szín alatt történik: kenyérrrel és borral, melyből minden úrvacsorázó részesedik, nemcsak a lelkész (*Lásd 2-3. számú melléklet*). A fényképeken a 2013 márc.30.-án konfirmált fiatalok első úrvacsora vétele látható.

Ezt a módozatot a Reformáció hozta ismét gyakorlatban, hisz korábban és jelen időben is a Katolikus Egyházban csak egy szín alatt történik az úrvacsorázás (a bort csak az áldozó pap ihatja meg, a hívek csak ostyát kapnak). A cseh reformáció, a husziták mérsékelt ágazatát épp ezért, kelyheseknek, is nevezték .

A kehely mind a mai napig fontos jelkép egyházunkban, gyakran találjuk díszítő elemként a kézimunkákon, egyházi pecséteken, énekeskönyvek borítóján, bútorzaton sőt még a református sírköveken is.

A Nagydorogi Református Egyházközség és györkönyi szóránya viszonylag ősi református gyülekezetek , ezért gazdag és értékes klenódium (kegyszer) készlettel rendelkeznek: keresztlő kancsókkal és a hozzá tartozó tányérkával , úrvacsoraosztásra szolgáló tányérokkal , kelyhekkel és kupákkal.

Régebben nagyobb volt a gyülekezet, sokkal többen úrvacsoráztak, ezért a bor már elő volt készítve az úrasztalán a kupákba, ahonnan a kelyhekbe töltötték(az úrvacsoraosztásba segédkező gondnok vagy presbiter) . Ezeket a kegyszereket vagy a gyülekezet készítette vagy módosabb hívek adományozták a gyülekezetnek, illetve egy-egy elköszönő lelkipásztor emlék adományként Isten dicsőségére.

A legértékesebb kegyszerünk az úgynevezett „Sztárai Kehely,, , melyet a Kecskeméti Ráday Múzeum őriz valamint az a kék mintázatú kupa , melynek eredeti tulajdonosa a Györkönyi Református Egyházközség, jelenleg ugyancsak a Kecskeméti Ráday Múzeumban van kiállítva .

A Nagydorogi Református Egyházközség úrasztali tárgyak

Református gyülekezeteinkben országhatáron innen és túl jelentős számú ónedény és ötvösmunka maradt fenn. A magyar ónművesség fénykora a 19. század közepére leáldozott. A korábban századokon át közkedvelt ónedény féleségeket, melyek a módos paraszti családoktól a főúri családokig használatban voltak, kiszorítja a hétköznapi használatból a 19. század elejétől megjelenő olcsó keménycserép. Az ónból készült különböző méretű kannák, tálak, tányérok, ritkábban kelyhek, már korán bekerültek a református gyülekezetek úrasztali edényeinek sorába. Így a hétköznapi funkcióra készült edényféleségek a sákramentumok (keresztség és úrvacsora) kiszolgáltatásának eszközeivé váltak. Az óntöntők az általuk készített termékekbe a céhszabályok értelmében kötelesek voltak jegyet, bélyeget ütni, így sok esetben megállapítható ma is, hogy kinek az öntőműhelyében készült.

Az úrvacsorai kelyheket ötvösöknél rendelték meg a gyülekezetek.

A református használatra készült kelyhek formájukban hasonlítanak a katolikus kelyhekre, de jóval egyszerűbb kiképzésűek és díszítésűek. A református egyház sohasem törekedett saját ötvösművészeti formák, technikák kialakítására.¹ Az ötvösök is kötelesek voltak jegyekkel ellátni a munkáikat, de ritkán található a kelyheken jelölés, így nehéz beazonosítani a készítőt és a készítés helyét.

A nagydorogi gyülekezet a reformáció korai időszakában gyökerezik, pontos adatok azonban nincsenek a megalakulásáról. A hagyomány szerint Sztárai terjesztette náluk az új tanokat. 1626-ban már említik név szerint is Decsi Lőrinc nevű pásztorukat. 1674-ben szinte teljesen elpusztult a település, a század végére újra népesedik, majd 1704-ben újra elnéptelenedik és a Rákóczi - szabadságharc után tért vissza a lakosság. Református hívek is költöznek vissza. Ettől kezdve a szolgálati éveik szerint ismerjük a lelkészeket. Mai templomukat 1774-ben építették fel, melyhez 1788-ban épülhetett csak torony.²

Komádi Nagy Mihály tiszteletes az 1816-os Báthory Gábor féle püspöki vizitáció naplójában a következő úrasztali edényeket sorolja fel: „*Van 5 kisebb, nagyobb Czin Kánna. A' leg nagyobb illyen Inscriptióval: A' Helv: Confessio szerént reformáltatott Dorogi Sz. Ekklesia Isten ditsőségére szerzette 1738^{ban}. Egy Czin és egy kenyér metéllő nagy fa tányér. A' Czin Tányéronn ez van: Dorogi Ref: Ekklaé 1717. Keresztelő edény Ólonból; ismét egy másik Keresztelő edény ólonból a' Tanuló házban illyen jeggyel: TDabi s. Miklós 1701. Két ivó Pohár; edgyik aranyozott Ezüst; másik Réz. Két Ezüst Tányér aranyozva: A' nagyobbik illyen jeggyéssel: A Dorogi Sz. Ekkla számára készittette Tantsa Mihály és Csák Ferentz 1739^{ben}. A' kissebben az olvastatik: A' Dorogi Reformáta Sz. ekkla számára tsináltatott Ao' 1739.”³ Ezek 1827-ben kiegészültek 3 óntányérral, 1881-ben egy kehellyel. A 20. században is bővült a klenódiumok száma, 1930-ban egy keresztelőkészlettel, 1979-ben pedig egy kis tálkával. A Komádi féle felsorolásból az 1701-ből származó keresztelőedény és az aranyozott ezüstpohár viszont már nincs meg.*

Tájékoztatjuk a Tisztelt Értéktár Bizottságot, hogy a Sztárai Kelyhet önálló anyagként már 2015-ben bejegyezték a Nagydorogi és a Tolna Megyei Értéktárba. Ennek ellenére bevettük ebbe az anyagba, hiszen nélküle hiányos lett volna értékeink felsorolása.

¹¹ Mihalik 1936, 177-178.

² Dobri 2000, 70–71.

³ CV 1816.

Sztárai kehely

A nagy értékű kelyhet gyülekezetünk presbitériuma 1982 márc.15.-én meghozott határozatával adta át megőrzésre és bemutatásra a Kecskeméti Ráday Múzeum részére.

A szakirodalom szerint a kehely egy budai ötvös műhelyben készült 1510-1520 között. Feltevések szerint Sztárai Mihály is használta innét kapta a nevét. A kehely aranyozott ezüst nádusznál ékkövekkel. A kehely gótikus hatszögletű talpon áll. Áttört öntött talpán hullámos, indás dísz látható. A nádusz alsó hat oldalas szárgyűrűjén „MÁRIA” a nádusz felett „JHESUS” felirat van bevésve.

Mérete: magassága 20 cm, talp szélessége 14 cm, szélessége fent 10 cm.

Tányérok

1. Karimáján két soron vonal szegély között haránt csíkozással díszített lapos tányér. Ugyanez a díszítés fut körbe a karima és a tányér alsó részének találkozásánál.

A karimán tulajdonjelzés:

**„DOROGI
17 ECCLESIA 17”**

Jegy nem található rajta.

Méretei: magasság 1,7 cm, átmérő 21 cm.

2. Aranyozott ezüst tányérka. A katolikus kehelytányérok(paténák) formáját követi. Különösebb jelleg nélküli, enyhén bemélyedő középrésszel. Karimáján felirat: *A' Dorogi Reformáta Sz. ekkla számára tsináltatott Ao' 1739.* Készítője és a készítés

helye ismeretlen, jegy nem található rajta.

Méretei: magasság:1 cm átmérő:15 cm

3. Aranyozott ezüst kenyérosztótányér, mélytányér. Karimáján ajándékozási felirat az ajándékozóknak nevével: *A Dorogi Sz. Ekkla számára készíttette Tantsa Mihály és Csák Ferentz 1739^{ben}*

Méretei: magasság: 2 cm átmérő: 19 cm

4. Felfelé ívesen hajló karimájú mélytányér, dísztelen. A széles karimán két enyhén karcolt vonal közé vésték az ajándékozást megörökítő feliratot:

**„A. DOROGI. REFORMÁTA. SZENT EKLÉSIA.
SZÁMÁRA. ADTA. FŐ. TI. NÉ. NEMES.
KENESEI. JULIÁNNA. 1827”**

A fenekeén háromszor beütve egy koronás, rózsás, 768 évszamos, a koronában „FEIN ZINN„ feliratú jegy. A korona jobb oldalán a „768”-as szám után egy monogram „S” betűje látszik, a szám előtt egy elmosódott, talán „P” betű.

Valószínűsíthetően Streck Péter budai mestert jelöli, aki budai származású, a budai tanács rendeletére 1763-ban fizette le a polgárjogi illetéket, és kezdte meg ezt követően működését.⁴

Kenesey Julianna Balatonfőkajáron született 1760. január 21-én, Komádi Nagy Mihály (1776 és 1826 között helybeli lelkész) felesége, 1775-ben kötöttek házasságot. Két gyermekük született, Sámuel és Dániel, mindkettő lelkész lett. 1828. december 23-án 69 évesen

⁴ MIHALIK 1939, 130.

halt meg, Nagydorogon temették el.⁵

Méretei: magassága 3 cm, átmérője: 24, 5 cm.

5. Az előzőhöz hasonló, azonban karimája keskenyebb és öblösebb, mélyebb a tányér része. A karimák alsó felén egymással ellentétes oldalon „N” és „D” betűk (Nagydorog). Körkörösen a karimáján bekarcolt vonalak között:

**„A DOROGI . REFORMÁTA . SZENT .
EKLÉZIA . SZÁMÁRA . IST . DI . N . KENESEI .
JULIÁNNA . 1827.”**

Alján egy elmosódott bécsi mesterjegy ívelt talpú címerpajzzsal ami x alakú vágással van négy részre osztva, a pajzs fölött „W”, elkopott felirattal, ez alatt egy „MISCHTE FEIN” feliratos pecsét. Ismeretlen a készítő mester.

Méretei: magassága: 4 cm, átmérője: 20 cm.

6. Dísztelen lapostányér. Karimáján ugyancsak ajándékozást megörökítő körirat:

**„NEMES KENESEI JULIÁNNA ISTEN
DICSŐSÉGÉRE A DOROGI EKLÉSIÁNAK 1827.,**

A karima alsó felén:

„TOTH JÁNOS KURÁTORSÁGÁBAN”

Alján nyolcszögletű keretben, kopott koronás, rózsás jegy, korona bal oldalán „I” betű. Talán Fauser József budai mestert jelöli. Az előbbi mindhárom tányér 18. századi munka.

Méretei: magassága: 2,5 cm, átmérője: 23 cm.

⁵ Dobri István nagydorogi helytörténész írásbeli közlése

Kannák

1. Enyhén kiszélesedő tagolt talp- és szájeremű, egyenes palástú, egyszerűen ívelt kiöntőcsőrrel ellátott kanna. A palástját a talpperem felett kettő, a szájerem alatt három, a középső részén öt poncolt öv díszíti és osztja három mezőre. A korongos peremű, tagolt fedél oldalát is poncolás díszíti. A kiöntőcsőr fedele egyszerű, szívalakot utánzó. Kérdőjel alakú füle alul egyenes, felül összetett gömbös billentőben végződik, hasonló gömb szolgál fedélgombként is. Felirat és mesterjegy nem található rajta.

Méretei: magassága: 39,5cm, talpátmérő: 14,5cm, szájátmérő: 13 cm.

2. Erőteljesen ívelt, széles, tagolt talpperemű kanna, melynek palástja felfelé szűkül és ugyan csak erőteljes, széles tagolt szájeremben végződik. Palástját két - két esztergált vonalból képzett öv osztja két keskeny és egy széles középső sávra. A középső sávban szépen karcolt leveles, indás keretezésben felirat:

**„AZ HELVETICA CONFESSIO SZERINT
REFORMÁLTATOTT DOROGI SZ ECCLESIA
ISTEN DITSŐSÉGÉRE SZERZETTE**

1738. ESZT”

Kiöntőcsőr nélküli. Fedele korongos szélű, tagolt, melyen összetett fedélgomb található. Füle egyszerű kérdőjel alakú, ami alul egyenes, de zömített, vastagított végződésű, felül összetett kérdőjel alakú billentőben végződik. A kanna fenekén belül korrodált, kivehetetlen jegy nyomai. Teteje és a fenéke többször foltozva, javítva.

Méretei: magassága: 37,5 cm, talpperem: 21 cm, szájerem: 16 cm.

3. Enyhén tagolt talp- és szájperemű, felfelé szűkülő palástú kiskanna. Palástján alul közvetlenül a talpperemnél, felül a szájperemtől néhány centiméterre két esztergált vonalból képzett öv díszíti. Kiöntőcsőre egyszerű, ívelt. Fedele korongos, összetett, a kiöntőcsőr fedele felfelé hegyesedő. Kérdőjel alakú füle alul egyenes végződésű, felül gömbös billentőben végződik, melynek egy része mára elveszett. A paláston a kiöntőcsőr alatt az előzővel megegyező stilizált leveles, indás keretben helyezték el az azonos feliratot. A kanna fenekén „I C B” monogramos koronás, rózsás ismeretlen jegy. Valószínű ez a mester lehet az előző kanna készítője is.

Méretei: magassága: 25 cm, talpátmérő: 13 cm, szájátmérő: 11,5 cm.

4-5. Egymással méretre és formára megegyező kanna. Enyhe tagolt talp- és szájperemű, felfelé enyhén szűkülő palástúak. A palástot két esztergált csíkból álló öv díszíti. Kiöntőcsőrük összetett, klasszikus formájú. Fedelük korongosperemű, domború, összetett, rajtuk öt korongból álló korongos fedélgomb. A kiöntőfedelek stilizált szívlakúak, melyek felfelé hajló, hegyes végződésűek. Kérdőjel alakú, gyöngysorvégződésű fülük felül összetett gömbös billentővel, egyik gömbnek a fele hiányzik, letört.

Belül a fenéken mindkettőben három azonos, kör alakú mezőben „S L” monogramos, két ovális címerpajzsból álló pecsét. A bal oldali címerpajzs függőlegesen osztott, bal oldalán vízszintes sávok, jobb oldalán kettőskereszt egy halmon, a jobb oldali címerpajzsból egy kanna. Lederer Sámuel győri mester munkái.⁶

⁶ Wiener 1963

Méreteik: magasság: 36 cm, talpátmérő: 15 cm, szájátmérő: 13,5 cm.

Keresztelőkészlet

1. Összetett, korongos talpú, nagy, öblös testű kancsó, melyet alacsony, hengeres nádusz köt össze. Kiöntőcsőrös, mely tagoltan ívelt, fedele egybe van szerkesztve vele. Önálló korongos fedele körkörösén harántcsíkozással díszített, ugyan ezzel a módszerrel díszítették a talpát is. Fedelén gömbös formájú összetett fedélgomb. Kérdőjel alakú füle mindkét végén egyenes végződésű. Mesterjegy és felirat nincs rajta.

Méretei: magassága: 19 cm, talpátmérő: 13 cm, szájátmérő: 11,5 cm.

2. Keresztelőkancsó tállal. Ezüsből készült, a gyülekezeti tagok ajándéka 1930-ból. A kancsót P. Györe Mihályné, a tálat Borbély Józsefné többed magával ajándékozta. A kancsó tagolt, korongos talpon áll, melynek felső részét trébelt virágos, indás fonat díszítmény ékesít. A talpon olvasható az ajándékozási felirat is: „Özv. P. Györe Mihályné ajándéka 1930.” A kancsórészt három domború öv díszíti. Pereme erőteljesen kihajlik, széles kiöntőcsőrt alakítottak ki rajta. Füle kérdőjelhez hasonló alakú, bordázott díszítésű.

Méretei: magasság: 19,5 cm talpátmérő: 8,5 cm
szájátmérő: 5,5 cm

Az ovális tál négy karéjból áll, felső szegélyén gyöngysoros mintázat fut körbe. Egyik hosszanti

oldalán ajándékozási felirat: „*Özv Borbély Józsefné és több buzgó nő ajándéka.*”

Méretei: magasság: 5 cm szélesség: 22 cm
hosszúság: 28,5 cm

3. A keresztelőkészlettel együtt használják kancsó alátétként az 1979-ben adományozott kis szögletes, díztelen ezüst tálkát is, melynek felirata: „*Zsebő Istvánné Kovács Mária hálaadománya gyermekei konfirmációjáért. Nagydorog, 1979 pünkösd*”

Méretei: magasság: 1 cm szélesség: 11,3 cm
hosszúság: 14,5 cm és 15,5 cm

Kelyhek

1. Sárgarézből készült 18. századi egyszerű kehely . Széles tagolt talpperemen áll. A talpperem széle gyöngysoros díszítésű. A kehely hengeres szárának közepén összetett gömbből képzett nádusz. a nádusz alatt és fölött cakkos díszítés, melyhez hasonló a kupa rész alatti is. A kupa része egyszerű, díztelen.

Méretei: magasság: 24 cm talpátmérő: 15 cm
szájátmérő: 9,5 cm

2. Ezüstből készült kehely. Klasszikus kehelyformájú. Magas, többszörösen tagolt talpon áll. Rajta ajándékozási felirat: „A nagydoroghi nők buzgóságából 1881.” Hengeres szára többszörösen tagolt, a rajta lévő gömbök harántcsíkolt díszítésűek. Nódusza növényi, leveles ornamentikával gazdagon díszített. Arányos, szépen alakított kupa része dísztelen, oldalra hajló peremű.

Méretei: magasság:28 cm talpátmérő: 14,5 cm
szájátmérő: 10 cm

A györkönyi reformátusok klenódiumai

A Tolna megyei Györköny települést eredetileg evangélikus német lakosság népesítette be a 18. században. A 20. század elején néhány baptista, metodista és nazarénus család is élt a településen. A második világháborút követően jelentős nemzetiségi és felekezeti változások történtek a településen. A német lakosság egy részét kitelepítették. Helyükre Felvidékről 40-50 kitelepített család érkezett, melyek zömmel reformátusok voltak. Négy-öt család volt köztük katolikus. Református nagycsaládosokat is telepítettek még Budapest Valéria Telepről a községbe. A gyülekezet, a visszaemlékezések szerint, a Nagydorogi Református Egyházközség fiókegyházaként működött. Pusztahencse, Bikács és Kistapé is a györkönyi fiókegyházhoz tartozott. Rabacz Gyula gondnok 1996-ban részletesen leírta a györkönyi gyülekezet 50 éves történetét. A visszaemlékezést a **5. sz. melléklet** tartalmazza. A gyülekezet első lelkésze Eőri Szabó Dezső volt. Az istentiszteleti célokra egy nagy istállót alakították át imateremmé, melyet 1947. karácsonyán szenteltek fel. Eőri Szabó Dezsőt a lelkipásztori tisztségben 1950-től Szűcs Árpád követte, Fényképe a **6. sz. mellékletben** látható. Ő hozta magával az alább bemutatásra kerülő klenódiumokat. Érdekességként említjük meg, hogy az anyakönyvi iratokat a sárospataki irattárban helyezte el. Az ő szolgálati idején önállósodik a györkönyi gyülekezet, 1956-ban missziós egyházközséggé válik. Szűcs Árpádhoz kötődik egy szomorú történet. Valéria telepről egy TBC – ben szenvedő hölgy is a településre került. Halála előtt felkérte a család, hogy úrvacsoráztassa meg. A lelkész nem gondolva a veszélyre, ugyanabból a kehelyből ivott és ő is súlyosan megfertőződött. Romló egészségi állapota miatt nem tudta a három

szórványtelepülést ellátni, ezért szolgálati helyet cserél a mözsi Maller Bálinttal. Mözsön nem sokkal később elhunyt. Erre a szomorú esetre emlékezik vissza Rózseberszki Istvánné egyháztagnak. Lásd 7. sz. *melléklet*.

1959-től Maller Bálint az új lelkipásztor. Az akkori keserves helyzetben anyagi gondokkal küzdött az egyházközség is. Nem volt könnyű a lelkészi fizetés előteremtése. Egyes TSz vezetők javaslatára felvették a lelkészt téesztagnak, ahol pénztárosként dolgozott, majd Kocsérra távozott. Őt pár évig egy frissen végzett lelkész követte. 1972-től újra Nagydorog szórványa lesz az egyházközség, de ennek ellenére lelkészt tartanak. Imreh Károly nyugalmazott, lelkipásztor volt az utolsó önálló vezetőjük. Halála után a nagydorogi lelkészek látják el a hívek szolgálatát. Györköny jelenleg is a nagydorogi egyházközség szórványa.

1. Bortartó kanna

Keménycserép, kék-szürkés mázas, a testből plasztikusan kiemelkedő inda és szőlőlevél motívumokkal szimmetrikusan körbefűzött felfelé szűkülő edényttest, kiöntővel ellátva. Ón fedele maszkos, cizellált, öntött. Kérdőjelalakú hengeres füléhez abronccsal illeszkedik a mives, maszkos ón billentő. Az edényen jegy, felirat nem található. Vélhetően 19. századi, talán német munka. A kannát 1980-ban adományozta a gyülekezet a Ráday Múzeumnak.

Méretei

Magasság: 31,5 cm Szájátmérő: 12 cm

Talpátmérő: 18,5 cm

2. Kehely

Neogótikus jellegű, rézből készült, szokásos kehelyformájú. Hatkaréjos, peremes, domború talpon áll. Tagolt szárának alsó fele a hatkaréjos talp összeszűkítésével és csúcsosodásával hatszögletes, felső része kör keresztmetszetű, esztergált. Közép tájon a díszes, a talppal megegyezően hatkaréjos nádusz osztja két részre a szárát. A pohár része az általánosnak mondható kehely forma, belül aranyozott, kihajló felső peremmel. A pohár részen adományozási felirat: „A nagysallói ev. ref. egyháznak Tubianek Gyula és neje Liczkó Mária 1900” Ellentétes oldalán „Újította Szánya Károly gondnok N.Salló 1941.”

Méretei: Magassága: 21,5 cm
Szájátmérő: 9,4 cm Talpátmérő:
11,1 és 12,4 cm

3. Kehely

Két darab, rézből-, vagy alpakkából készült ezüsstel futtatott, egyszerű, díztelen kehely. Tagolt korongos talpon áll, tagolt szára van mely a pohárrészt tartja. Egyiknek a szára az idők során eltört, az utólagos, pontatlan forrasztás nyomai jól láthatók rajta, melynek során a tárgy tengelye is eltolódott.

Méreteik:

Magasság: 19,5 cm Szájátmérő: 10 cm

Talpátmérő: 8,5 cm

4. Keresztelőkancsó

Rézből készült, ezüsstel futtatott kis kancsó. Díszes, rokokó jegyeket mutat. Négy ívesen hajló, szögletes lábon áll. A kerek kannatestet fonatos szalagdísz díszíti. Tagolt fedelének tetején domború fedélgomb. Kiöntőcsőre alsó részén, ahol a kanna testhez illeszkedik, kagylós díszítésű. A kanna tagolt, szögletes füllel rendelkezik.

Méretei: Magasság: 20 cm Szájátmérő:

10,5 cm Talpátmérő: 10,2 cm

6. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az előző anyagrészt és a csatolt mellékleteket átolvasva évszázadokon keresztül vezet az értékfeltáró út napjainkig. Értéktárgyaink átvészelték a világháborúkat, forradalmakat és a nagy tragédiát, Trianont, az ország szétszabdalását. Bemutatja nekünk milyen emberi sorsokat okozott a ki- és betelepítés. Figyelemre méltó, hogy az áttelepített magyarok hozták magukkal egyházi értékeiket is. Nem hagyták ott veszendőbe menni.

Elismerést érdemel és tanulságos, hogy lelkészeink, egyházi vezetőink évszázadokon át megőrizték, gyarapították egyházunk értéktárgyait, azokat féltő gonddal őrizték, ha kellett elrejtették. Ezt igazolja Joó András lelkipásztor bejegyzése (*Lásd 7. számú melléklet*), mely szerint: “Anyakönyveket, úrasztali készleteket pincében helyeztetvén el”. Valamennyien tanulhatunk tőlük. A beadványunk Értéktárba történő bejegyzése figyelem felhívás lenne a ma élő emberek, főleg a fiatalok részére, hogy érdemes a gyökerekhez visszamenni és azokhoz ragaszkodni.

A leírtak alapján kérjük klenódiumaink bejegyzését a Toplna Vármegyei Értéktárba.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Irodalom

DOBRI 2000	DOBRI István, <i>A mi településünk Nagydorog</i> . HN.2000.
MIHALIK 1936	MIHALIK Sándor, A magyarországi református egyházak pesti ötvösművei. In: Tanulmányok Budapest múltjából 4. Bp. 1936. 174-197.
MIHALIK 1939	MIHALIK Sándor, <i>Pest-budai ónműves emlékek</i> . In: Tanulmányok Budapest múltjából 7. Bp. 1939, 112–141.
WEINER 1963	WEINER Piroska, <i>Neue Sammlung von Zinnmarken aus Ungarn</i> . In: Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei 6. Bp. 1963, 127–153.
CSAPAI JÁNOS	Ónedények a Tolnai Református Egyházmegeyében II. In: Wosinsky Mór Megyei Múzeum Évkönyve XLI. Szekszárd, 2019. 435-454.-re.

Rövidítések:

CV 1816	Canonica Visitatio, Báthory Gábor a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökének 1816. évi vizitációja. Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára, A/1.i. G77 Nagydorog
---------	---

³ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

⁴ Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: nincs

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

1 .sz. melléklet

2.számú melléklet

3.sz. melléklet

111. Gy. 1946. 11. 11. k. egyházi reformációk. 1.

1. egyházi reformációs egyház
50 éves fennállása

1946. 11. 11. k. egyházi reformációk. 1.

1. egyházi reformációs egyházról 1946-ban bejegyzett magyarok alapították, az akkori lélekszám ismeretlen. Az 50 év alatt ^{1946-tól} eltelt változásokról számoltak be részletesen.

Ugyanakkor a legelső, az alapító lelkész Eötvös Gyula 1946. 11. 11. k. első feljegyzéseket 1946. szept. 1-től kezdte meg.

Házasságot, keresztelést, confirmationt, és házasságok után adtak számot, mert házasságok, leány, az első időkben - lelkész az öngyógyításban tartották mindegyiket, amíg

1947. január 1-től nem szentelték az imaházat.

Ugyanakkor - pedig mint feljegyzés szerepelt. Először a feljegyzéshez tartoztak: Ruszikenese, Békés, Békéscsaba. Először a lélekszám ismeretlen ami 600 fő volt, ebbe tartozott a 217 bejegyzett felvidéki magyar is. A feljegyzés ismeretlen

adatok szerint, a nagykorú egyházhoz tartoztak. Az alapító lelkész 1946-ban nyugdíjra vonult. Utána került Székely Gyula mint apokrif lelkész. Ennek a lelkésznek a feljegyzésről is tudni számolni. A feljegyzés szerint meggyógyultak magánokból a presbitéri gyűléseket amelyeket részletesen voltak: Székely Gyula, lelkész, Hajdú Sándor gondnok, Eötvös János, Bicsák Sándor, Mihály István, Pálffy István, Újvári Lajos, Székely János, László Gyula, Komáromi István, és Végh Sándor presbiterek.

A lelkész a biblia olvasás után megalkotja a határozat-kegyességét. Feljegyzés szerint Eötvös János presbitert, lelkésztől Hajdú Sándor gondnokot felkérte a gyűlést megszervezni.

A gyűlés első pontja: A közönségi szabályzatok ismeretese, a presbitérium a temetőt örömmel vette tudomásul, és

törvényre való emelést kívánja.

Második pont: A lelkész tárgyfeladatát kiegészíti az 1955 évi költségvetést. A presbitérium a költségvetést 5000 Ft-tal elfogadja.

Harmadik pont: A lelkész jelenti, hogy az egyházfenntartói járulékat 31 család befizette. A presbitérium elhatározza, hogy szorgalmazni fogja a járulékok befizetését, és nyilatkozatot fog készíteni a kökönyös nem fizetőktől.

A gyűlésen több tárgy nem lévén az elnök a gyűlést bezárja. Jegyzőkönyv vezető Erdi János, hírelvítő Hajdu János és Végk Sándor, a lelképásztor Szűcs István. A gyűlésre róme stól meghívóval voltak invitálva a presbiterek.

az 1954. évi Zárószámok adatai levél: 58 16,30 -

kiadás: 5771 -

maradvány 44,70 -

A következő gyűlés amiről szerkesztés írás 1955 szept. 18-án volt.

A gyűlés az egyházfenntartói járulékok bizottsága való hivatalos ajándéka. Személyenként ez: 6 kg. birta

6 kg. lenyri

3 l bor, valamint 2 Ft személyi pénz.

A lelkész a kántor és az egyházfők közötti felosztásait az presbitériumi tagokra birta. Eről feljegyzés nincs.

A következő gyűlés 1955 dec. volt. Birtai Imre távozása óta az egyik gondnoki bizottság nem volt beöltve. Erre a következő presbitereket jelölték: Pincók Sándor

Pakusza István

Végk Sándor

A presbitérium egyhangúan Pakusza Istvánt választotta. Ez a választás Dr. Szatmari Gyula esperes jelenlétében történt meg.

It sorra következő gyűlés 1956 május. 23-án volt. Eszperesi kátolikus Székely Dzsóz bátorzéki lelkes kíséretével. Szűcs Árpádot segédlelként pontjából lelkesen ajánlják.

1956. július. 22. A presbitéri gyűlésen Dr. Benkő Sándor eszperesi megbízott is részt vesz. It gyórtkongyi főkegyházközség missziós anyagegyházközséggé szerveződik. Ezen után a lelkes Szűcs Árpádot nevezi ki a missziós egyházközség lelkésznéül is.

1956-ban Dr. Kovács László és Dr. Sándor György Jánosot kátholikus főgondnoki tisztségbe kinevezik missziós helyre.

1957. július 18-án Dr. Katona György eszperesi presbitérius kátolikus káptalanba kerül.

Itz 1959 jun. 21-i gyórtkongyi szeminárium lelkesei között női presbitérius megalkotás kerül. Szűcs Árpád segédlelkéi állapota miatt nem tudja ellátni a szeminárium igazgatóiát. Ezen a Tolna-Ménai Maller Balint lelkészt ajánlják eszperesi, minélgyalt a gyórtkongyi és a ménai egyház is elfogad. It lelkesei között végrehajtók. Maller Balint 1959 évi gyórtkongyi alosztályán átvette a missziót. Itt tartotta Dr. Katona György eszperesi.

1959. dec. hó elején itatják be Maller Balintot.

A káptalanban résztvevők: - Cörri Szabó Dzsóz nyug. lelkés

- Józ Mihály nagykegyházi lelkés

- Szabó Sándor ménai lelkés

- Szűcs Árpád ménai lelkés

- Csapnik Pál Pénesei gondnok

- Szűcs Jánosné Pénese

- Lontai János Péter

- Takó István evangélikus lelkés

- Takács István metodista lelkés

- Pócai Sándor Vb. lelkés

- Szers Lászlós pártelnök
- Kántor György istócai igazgató

Dr. Ozeplidisz István a meghívást tudomásul vette, de nem jelent meg.

Maller Bélint anyagi gondokkal küzdött, ezért egyes TSZ vezetők javasolták a vezetőségnek, hogy vegyék föl a lelkes TSZ tagokat. A lelkes pénztárosként, gazdálkodóként a TSZ megfizetéséből. A pénztáros végzet, pontos munkája miatt, a vezetők a tagok köre kihívták fizetési munkájára. Személyesen legesen mandva a köcséri gyűléseket felügyelve a lelkes gondozására, és a győntői gyűléseketől elkörözt a köcséri gyűléseketlen felhívta pályafutását.

1969 október 10-én Boosor Lajos expressz javaslatára nagyipari teológiai hallgató lettne Kalmár Sándort felhívta a gyűléseket gondozására. Ez a pályafutás csak halmozódás volt, mivel az egyházi javaslatnak ^{mind a teológiai} korbácsolás nem nagyja fogadták. Nem jelent meg a gyűléseket. Így a köcséri gyűléseket gondozását vállalta. 1972-ben őt követte János Károly lelkes, aki a nagyipari gyűléseket lelkes volt. Nyugdíjazása után a győntői gyűléseket gondozását vállalta el. A gyűléseket aranyosát jelenlétére János Károly lelkes. Szívesen látogatta a gyűléseketi tagokat, lehet, de sajnos közben a „halál” és a megismerésért gondozói ellátást a nagyipari lelkes. Tóth István István látta el. Mindaddig amíg az év István magasabb munkára nem hívta el. Mint régen most is lehívhatta az új lelkes zsebre. Az új lelkes Bólyos István személye, aki jelenlegi gondozó lettne a gyűléseket. Őt mivel-lelkes végzi hívását arról a tudattal, hogy

6.

Tenulástói juttatás összesen 16.300 Ft, adomány: 3.100 Ft,
perselyszámla: 32.215 Ft, ebből ismételtételeken egy főre jutó összeg
59 Ft.

Bár az éves bevétel az elmúlt évek maradványával
együtt: bevétel: 210.672,30 -
kiadás: 64.886 -
maradvány: 145.786,40 Ft

Islen áldásait kérve erre a gyűlékezésre, í. a
szolgálatot levőre.

Áldás békesség!

A jubileumi beszámolót elhelyezte: (1996.)

Rabacz Gyula
gyakornok

5.számú melléklet

Szücs Árpád
Györköny Református Egyház lelkesze
1950 -1959 Jun 21.

VISSZAEMLEKEZÉS

Jaksa János református presbiter felkérésére az alábbiakat tudom elmondani a györkönyi református egyház megalakításáról és az értéktárgyakról.

Györköny német ajkú, evangélikus település volt a II. világháborúig. Csak néhány baptista, metodista és nazarénus család élt a községben. A háború után nagy változások következtek be a településen a németek kitelepítésével és többféle lakosság betelepítésével. Megváltozott a lakosság vallási összetétele is.

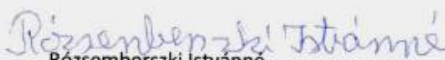
Felvidékről mintegy 40-45 családot telepítettek be. Közülük talán 5 család volt katolikus, a többiek reformátusok voltak. Budapestről a Valéria Telep faházakból nagycsaládos reformátusokat hoztak a településre, a kitelepített németek házaiba. A reformátusok egy parasztház nagy istállóját alakították át imateremmé. Még most is emlékszem rá, hogy tele volt az a nagyterem igehirdetésekor emberekkel, jó volt közöttük lenni. Szépen prédikált Szücs Árpád lelkipásztor, aki a Felvidékről jött a híveivel együtt. Nagy valószínűséggel Ő hozta magával az egyházi szertartásoknál használatos (boros kanna, kehely, keresztelő edények) eszközöket.

A településen ismert volt, hogy a Budapestről ide került Juris Ilona súlyos TBC beteg volt. A család részéről felkérték Szücs Árpád lelkipásztort, hogy a betegüket eltávoztatása előtt legyen szíves úrvacsoráztassa meg. A lelkipásztor készséggel állt rendelkezésre és közösen vették magukhoz az úrvacsora jegyeit (kenyeret és a bort). A lelkipásztor ugyanabból a kehelyből ivott, mint a súlyos tüdőbajban szenvedő beteg. Később kiderült, hogy ő is megfertőződött. Egészségi állapota gyorsan romlott, már nem tudta ellátni Györköny, Pusztahencse és Kistapé településeken az igehirdetéseket és áthelyezték Tolna-Mözsre. Sajnos fiatalon elhunyt itt hagyva feleségét és 4 gyermekét.

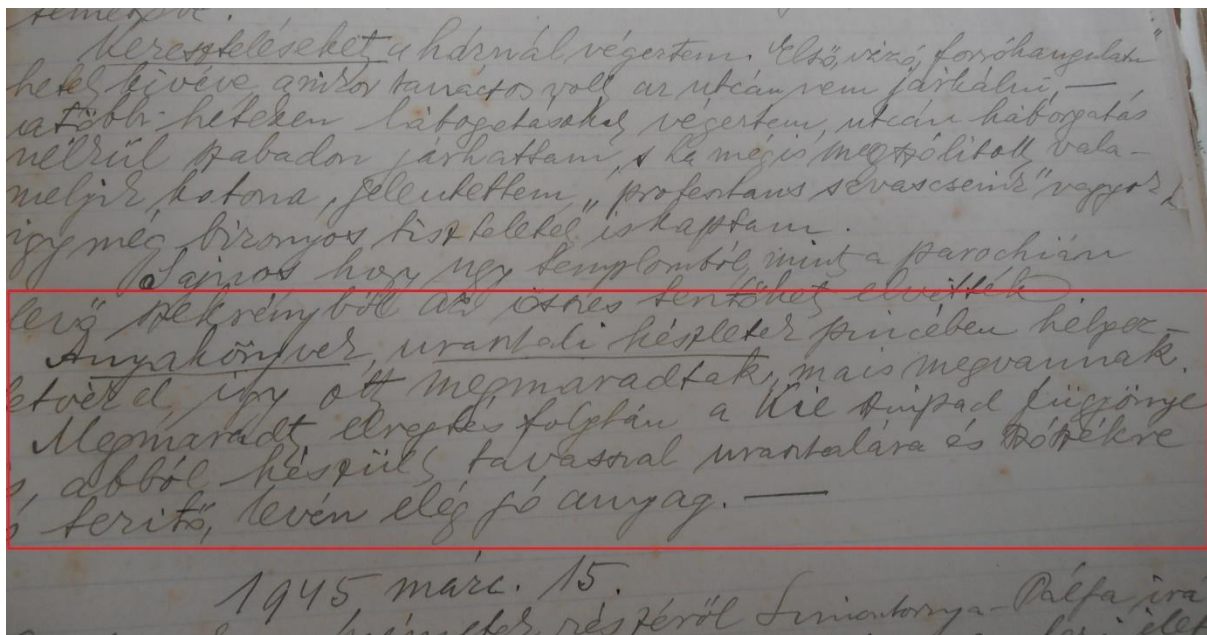
A felvidéki betelepítettek jellemző volt, hogy csupán egy gyermek született házasságaikból, akiket természetesen magasabb iskolákban tanítottak. Így sokan nem kerültek vissza Györkönybe. Az idősek kiöregedtek elhunytak ennek következtében lecsökkent a településen élő reformátusok száma.

Ha valaki többet szeretne meg tudni a Györkönyi Református Gyülekezeetről, javaslom olvassa el Rabacz Gyula korábbi gondnok 1996-ban készített visszaemlékezését.

Nagydorog, 2021 máj.4.

Rózsemberszki Istvánné
Nagydorog Fenyő u. 1/4

7.sz. melléklet

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés m) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
 8. sz. melléklet: Dr Fogarasi Zsuzsa igazgató Ráday Múzeum Kecskemét
 9. sz. melléklet: Dr. habil.P. Szalai Emőke kandidátus Debrecen
 10. sz. melléklet: Rác Zsolt Eszperes Dunaszentgyörgy
 11. sz. melléklet Borbélyné Töttösi Ágnes polgármester Nagydorog
 12. sz. melléklet Nagydorogi Értéktár Bizottság levele
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Hozzájáruló nyilatkozat

Én Janka János egyik javaslattevőként kijelentem, hogy a 2-es -3as számú mellékletek fényképfelvételeit én készítettem. Hozzájárulok azok más területeken történő felhasználásához.

Janka János

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

Hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Jenei Ferenc Nagydorog Kossuth u. 47. sz. alatti lakos kijelentem, hogy a nagydorogi református templomban a kereszteleőről készített fényképet, melyet az anyag mellékel én készítettem és hozzájárulok annak más területen történő felhasználásához.

Nagydorog, 2022 szept. 23.

Jenei Ferenc

DUNAMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

RÁDAY MÚZEUMA

Kecskemét, Kálvin tér 1.

Levélcím: 6000 Kecskemét, Pf.: 238

Tel./fax: +36 76 486 226

E-mail: klenodium@gmail.com

Tolna Vármegyei Önkormányzati Hivatal Értéktár Bizottság
7100 Szekszárd
Szent István tér 11-13.

Támogató nyilatkozat

A Ráday Múzeum a Dunamelléki Református Egyházkerület muzeális gyűjteménye. Ilyen módon az egyházkerület nyolc egyházmegyéje tartozik gyűjtőterületéhez. A Tolnai Református Egyházmegye esetében annak 36 gyülekezete az, melyre rálátásunk, ismereteink vannak. A Nagydorogi Református Egyházközség klenodiumai, úrvacsorai és keresztelő edényei ezen egyházmegyei anyagban kiemelt értékkel bírnak. Elegendő utalnom az országos viszonylatban is egyedülállónak számító ún. Sztárai-kehelyre, de az egyházközség által összeállított „Javaslat a Nagydorogi Református Egyházközség úrasztali tárgyainak a Tolna Vármegyei Értéktárba történő felvételéhez” című, kiemelkedő szakmai alapossgal összeállított, dokumentum többi (mű)tárgy eleme is jelentős értékkel bír, különösen, mint egyetlen egyházközséghez tartozó tárgye gyűttes. Az itt regisztrált klenodiumok együttese komoly történeti, művészettörténeti, egyháztörténeti jelentőségű.

A fentiek alapján az egyházközség szándékát, hogy ezek a tárgyak a megyei értéktárba bekerüljenek támogatom, illetve azok oda felvételét a Tisztelt Értéktár Bizottságnak javaslom.

Kecskemét, 2023. január 31.

AJÁNLÁS

A NAGYDOROGI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG KLENÓDIUMAINAK

MEGYEI ÉRTÉKTÁRBA

VÉTELÉHEZ

A református gyülekezetek liturgikus felszereléseit az 1567-es Debrecen - Egervölgyi Zsinat rendelkezései szabályozzák. Mivel külön előírásokat nem fogalmaztak meg a szertartási felszerelést illetően, ezért minden időben az adott korstílusnak megfelelő szépnek és értékesnek tartott edényeket, terítőket adományozták a hívek templomuknak.

Ezek a felszerelési tárgyak nem különböztek az un. használati asztalneműktől. Mivel azok az évszázadok során jobbra megsemmisültek, a templomokban fennmaradt szertartási tárgyak - a bemutatásra kerülő ötvösmunkák, ónedények - az iparművészettörténeti kutatások szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bírnak.

A református klenódiумok jelentőségének további fontossága, hogy az egyháztörténetben is megkerülhetetlenek, hiszen évszázadokra nyúlóan hordoznak fontos adatokat a gyülekezetek életére vonatkozóan.

A benyújtott anyag mindezekén túlmenően sajátos jelentőséggel is bír hazánk 20. századi történetével kapcsolatban. A II. világháborút követően a Csehszlovákiában végrehajtott, az ország lakosságát érintő homogenizálás - a magyar nemzetiségű lakosság arányát csökkentő áttelepítési folyamat - Nagydorog is érintő helyi megjelenése, a györkönyi református gyülekezet, mint a nagybajomi református anyaegyházhoz tartozó leányegyház megalakulása, majd napjainkban már szórvány gyülekezet emlékanyagának beemelése a mindennapok emberét érintő folyamatnak napjainkig meglévő hatásáról tanúskodik.

A Nagydorog Református Anyaegyházközség és a Györkönyi Református Leányegyház emlékanyagának együttes Megyei Értéktárba való felvételét az emlékanyag érintett jelentősége alapján támogatásra javaslom.

Debrecen 2022. febr. 4.

Dr. habil. P. Szalay Emőke
kandidátus

4026 Debrecen
Hunyadi u. 2. 2/6.

TOLNAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

ESPERESI HIVATAL
H-7135 Dunaszentgyörgy, Rákóczi F. u. 117.

e-mail: tolnai.em@reformatus.hu

1-2022 K

Tolna Vármegyei Önkormányzati Hivatal Értéktár Bizottság számára
7100 Szekszárd, Szent István tér 11-13.

Ajánlás

Alulírott RácZ József, a Tolnai Református Egyházmegye esperese, jó szívvel ajánlom a Nagydorogi Református Egyházközség klenódiumait a Tolna Vármegyei Értéktárába való felvételre.

A Nagydorogi Református Egyházközség nagy múltú gyülekezet, kegszerei lelki – és tárgyi értelemben is értékesek, méltóak a megőrzésre, megismerésre és a jövő generációnak való továbbadásra.

Munkájukra Isten áldását kívánom!

Tisztelettel:

RácZ József
esperes

Dunaszentgyörgy, 2023. február 3.

**Nagydorog Nagyközség
Önkormányzata**
7044 Nagydorog Kossuth L. u. 81.
Tel.: 75/ 532- 019, Fax: 332-047
e-mail: nd.titkarsag@tolna.net

NAGYDOROG

Dr. Say István Úr
Tolna Vármegyei Önkormányzat
Tolna Vármegyei Értéktár Bizottság
Szekszárd
Szent István tér 11-13.
7100

Tárgy: Támogatói nyilatkozat

Tisztelt Dr. Say István Úr !

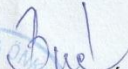
A református gyülekezetekben országhatáron innen és túl, jelentős ónedény és ötvösmunka maradt fenn. Az ónból készült különböző méretű kannák, tálak, tányérok, ritkábban kelyhek, már korán bekerültek a református gyülekezet úrasztali edényeinek sorába. Az óntöntők az általuk készített termékekbe a céhszabályok értelmében kötelesek jegyet, vagy bélyeget ütni, így sok esetben ma is megállapítható, hogy kinek az öntőműhelyében készült, igazolva ezzel eredetiségüket.

A Nagydorogi Református Egyházközség értéktárgyai átvészelték a világháborúkat, forradalmakat és a Trianont is, továbbá figyelemre méltó az is, hogy az áttelepített magyarok magukkal hozták az egyházi értékeiket. Elismerést érdemelnek azok a lelkesek és egyházi vezetők, akik évszázadokon keresztül megőrizték és gyarapították az egyház értéktárgyait.

A beadványban ismertetett úrasztali edények eredetét, múltját, értékét és megbecsülését tekintve úgy gondolom, hogy egyrészt figyelemfelhívás lenne a ma élő emberek és fiatalok részére, illetve hatalmas elismerés mindazok részére, akik tették azért, hogy ezen értékek fennmaradjanak az utókor és a Református Egyházközség számára.

A beadványban foglaltak és a fent leírtak alapján javasolom a „Nagydorogi Református Egyházközség úrasztali tárgyainak „ Vármegyei Értéktárba történő felvételét.

Nagydorog, 2023. február 2.

Borbélyné Tóttósi Ágnes
polgármester

12. számú melléklet

24./2023.03.03.

Jaksa János
7044 Nagydorog
Damjanich u. 13.

Református Egyházközség Nagydorog
7044 Nagydorog
Kossuth u. 67.

Tárgy: „Nagydorogi Református Egyházközség úrasztali tárgyainak” Helyi Értéktárba történő felvétele

T. Lelkész Asszony!

Örömmel tájékoztatom, hogy a Nagydorogi Értéktár Bizottsághoz érkezett javaslatában foglaltak alapján a „Nagydorogi Református Egyházközség úrasztali tárgyainak” c. beadott anyaga felvételt nyert a helyi értéktárba.

Nagydorog, 2023.03.03.

Tisztelettel: Kernéné Kovács Erzsébet

Nagydorogi É. B. Elnöke